

УДК 33.336.1:352

Шульженко І.В., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія

Бабич О.В., магістрант, Полтавська державна аграрна академія

Рубайко В.В., магістрант, Полтавська державна аграрна академія

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено актуальність використання інформаційного забезпечення в процесі управління конкурентоспроможністю підприємства. Визначено основні завдання, функції та вимоги щодо інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Визначено та охарактеризовано дві основні форми організації системи інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства: перша – інформаційна система власне підприємства, друга – інформаційна система регіональних структур. Запропоновано п'ятимодульну концептуальну модель інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства на основі адаптивного підходу. Розроблено інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю, що базується на використанні чотирьох основних взаємопов'язаних розподілених бази даних.

Ключові слова: база даних, інформаційна система, інформаційне забезпечення, конкурентоспроможність підприємства, модуль управління конкурентоспроможністю.

Shulzhenko Iryna, Babych Alexander, Rubayko Victoria

INFORMATION SYSTEM OF MANAGEMENT COMPETITIVENESS ENTERPRISE

In article the urgency of using information support in the process of management competitiveness enterprise is determined. The main tasks, functions and requirements of the information system of management competitiveness enterprise are established. Two main forms of organization of information system of management competitiveness enterprise are defined and characterized: the first is own enterprise's information system, the second is the information system of regional structures. A five-module conceptual model of the information system of management competitiveness, which based on an adaptive approach, is proposed. Information management software for competitiveness, which based on using of four main interconnected distributed databases, was developed.

Key words: database, information system, information support, contour of information system competitions, enterprise competitiveness, competitiveness management module.

Шульженко И.В., Бабич А.В., Рубайко В.В.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье определена актуальность использования информационного обеспечения в процессе управления конкурентоспособностью предприятия. Установлены основные задачи, функции и требования к информационной системе управления конкурентоспособностью предприятия. Определены и охарактеризованы две основные формы организации системы информационного обеспечения управления конкурентоспособностью предприятия: первая – информационная система предприятия, вторая – информационная система региональных структур. Предложено пятимодульную концептуальную модель информационной системы управления конкурентоспособностью предприятия на основе адаптивного подхода. Разработано информационное обеспечение управления конкурентоспособностью, основанное на использовании четырех основных взаимосвязанных распределенных базы данных.

Ключевые слова: база данных, информационная система, информационное обеспечение, конкурентоспособность предприятия, модуль управления конкурентоспособностью

Постановка проблеми у загальному вигляді і її з важливими науковими та практичними завданнями

Особлива роль в системі управління підприємством відводиться забезпеченню підтримки його конкурентоспроможності на заданому рівні. Підприємство є конкурентоспроможним, якщо реалізується його багаторівневий потенціал (інформаційний, управлінський, маркетинговий, фінансовий потенціал тощо), що дозволяє сформувати стійку ринкову перевагу. Досягнення пріоритетів по кожному напрямку забезпечує безперечну перевагу підприємства в конкурентній боротьбі, що можливо тільки при постійному моніторингу ситуації на споживчому ринку та всередині підприємства, аналізі дій конкурентів, прогнозуванні їх розвитку. Останнє здійснюється шляхом збору, обробки та використання інформації. Інформаційна інфраструктура підприємства, за своєю природою, відноситься до забезпечуючих підсистем, має суттєвий вплив на його конкурентоспроможність. Тому комплексні дослідження конкурентоспроможності підприємств, управління нею з використанням сучасних інформаційних технологій є актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми

Питання впровадження та реалізації інформаційних систем управління підприємствами розглядалися багатьма вітчизняними і закордонними авторами, серед яких Бобир Є. І., Вайсман Є. Д., Довгаль Є. А., Загорна Т. О., Конокбаєва А. К., Лещенко Є. В., Мартинова Ю. В., Нікітіна Є. А., Нятіна Н. Л., Радванська Л. Н. та інші.

Разом з тим, незважаючи на значні досягнення в теоретичних дослідженнях і методичних розробках щодо формування та використання інформаційного забезпечення в процесі управління конкурентоспроможністю підприємства, не отримали свого вирішення ряд питань як концептуального, так і методичного характеру. Необхідність і значимість додаткових досліджень проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі інформаційної моделі розвитку, з одного боку, і практичної затребуваності методологічно вивірених і обґрунтованих методів управління нею в сучасних умовах економіки, з іншого, визначили мету дослідження.

Цілі статті

Метою статті є розробка положень щодо формування інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Конкуренція є одним з найбільш важливих елементів ринкової економіки, що забезпечує її ефективне функціонування. Підприємства, які мають на меті зайняти конкретний сегмент ринку повинні бути забезпечені не тільки продукцією, але й релевантною інформацією, зокрема про внутрішній потенціал підприємства, про конкурентів та власне про ринок. Звичайно, було б доречним, заздалегідь отримувати інформацію про рівень конкуренції на певному ринку, і про те, які конкурентні стратегії слід застосувати. Для цього підприємство повинно володіти відповідною інформацією, зібрати і обробити яку в практичній діяльності досить складно. Зазначені обставини визначили необхідність розробки і реалізації систем інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства.

Організація управління конкурентоспроможністю повинна сприяти як зростанню фінансово-господарської діяльності підприємства, стимулюванню економії всіх видів ресурсів на основі їх ефективного використання, так і все більшому задоволенню зростаючих потреб споживачів продукції.

Отже, основними функціями, які повинні реалізовуватися в інформаційній системі управління конкурентоспроможністю підприємства повинні стати технічна

(виробництво), комерційна (закупівля та продаж), обліку (облік), фінансова (фінансування), забезпечення безпеки (збереження матеріальних благ і персоналу), адміністративна. Основними вимогами системи управління конкурентоспроможністю повинні бути: адаптивність, об'єктивність, оперативність, інтегрованість, порівнянність і надійність. Відповідно і визначається головне завдання інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства – забезпечення заданого рівня конкурентоспроможності підприємства на ринку, шляхом відстеження змін конкурентних переваг у виробництві та на споживчому ринку в реальному часі. Для забезпечення моніторингу в реальному часі доцільно використовувати метод ситуаційної адаптації [6,7].

З врахуванням вищезазначеного інформаційну систему управління конкурентоспроможністю підприємства можна визначити як систему призначену для комп'ютеризованого управління процесом підтримання конкурентоспроможності на заданому рівні, побудовану на принципах ситуаційної адаптації до основних факторів, що визначають конкурентоспроможність.

Для організації адаптивного управління конкурентоспроможністю підприємства в складі концептуальної моделі інформаційної системи управління необхідне включення наступних модулів (рис.1).

Рис. 1. Основні модулі інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства [8]

Модуль оцінки поточної конкурентоспроможності підприємства. Конкурентоспроможність підприємства – показник, що характеризує його ринкову позицію, а на будь-якому ринку найважливішим показником є власне товар: його якість і ціна. Тому для виробника товару на першому місці є конкурентоспроможність його товару в порівнянні з аналогічним товаром іншого виробника.

В даний час для оцінки конкурентоспроможності продукції розроблені спеціальні розрахункові методики на основі математичних залежностей основних показників конкурентоспроможності від факторів, що визначають якість товару підприємства, конкурентний потенціал підприємства, його стратегічне позиціонування та купівельні спроможності споживачів. Використовуючи цих методик, їх переваги і недоліки, можна розробити комбіновану адаптивну модель оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Модуль визначення значення ефективності управління конкурентоспроможністю. Для оцінки показника ефективності управління конкурентоспроможністю необхідно

визначити його формульне значення через інтегральний показник конкурентоспроможності та стратегічне позиціонування підприємства на сегменті ринку відповідно і порівняти його зі значенням конкурентоспроможності конкурента.

Модуль визначення та оптимізації факторів конкурентоспроможності служить для визначення типу чинників, які призвели до зниження показників ефективності управління конкурентоспроможністю підприємства та подальшої оптимізації факторів для корекції конкурентоспроможності. При цьому необхідно визначити експертну «вагу» кожного фактора, що бере участь в оцінці конкурентоспроможності та оптимізувати параметри факторів моделі системи управління.

Модуль корекції параметрів конкурентоспроможності підприємства. Модель системи управління конкурентоспроможністю включає модуль корекції параметрів, де реалізуються функції адаптації системи до мінливих зовнішніх і внутрішніх умов. Тобто модуль корекції параметрів конкурентоспроможності підприємства це головний інструмент організації зворотного зв'язку системи управління конкурентоспроможністю. У модулі повинні бути використані засоби і розроблений механізм власне адаптації параметрів системи управління до зміни значень показників конкурентоспроможності підприємства.

Модуль визначення тренда конкурентоспроможності підприємства. Тип тренда встановлюється на основі підбору моделі за допомогою статистичних методів або за рахунок згладжування вихідного часового ряду. Тому, якщо після визначення тренда конкурентоспроможності підприємства він позитивний, то корекція параметрів моделі конкурентоспроможності не потрібна. В іншому випадку, фактори, що визначають її, повинні бути скориговані таким чином, щоб тренд змінився на позитивний.

Більшість науковців звертають увагу на різні форми організації систем інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства. На основі узагальнення наукових напрацювань [1; 2; 3; 4; 5; 8] доцільно відзначити існування двох протилежних за концепцією побудови форм організації систем інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю.

Перша – інформаційна система власне підприємства, за допомогою якої воно вирішує завдання забезпечення конкурентоспроможності, шляхом збору інформації та визначення агрегованих показників рівня конкурентоспроможності підприємства. Витрати на збір, обробку, оновлення та зберігання інформації в цій системі потребують значних матеріальних, грошових і трудових витрат [1; 3; 8].

Друга форма організації – інформаційна система регіональних структур: статистичних управлінь; торгово-промислових палат; адміністрацій регіонів тощо. Ця форма організації, на відміну від першої, передбачає можливість відкритого платного використання інформації. Можливість концентрації зусиль і спеціалізації роботи в даному напрямку дозволить такій формі організації системи інформаційного забезпечення конкурентоспроможності функціонувати більш ефективно. Витрати на функціонування даної системи розподіляються між користувачами системи [2; 4; 5].

Інформаційне забезпечення пропонованої інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства повинно бути організованим у вигляді розподілених баз даних (рис. 2).

Під розподіленою інформаційною базою інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства розуміється необмежена кількість баз даних, дистанційно віддалених одна від одної, що мають ряд загальних характеристик:

функціонують за єдиними правилами, визначеними централізовано для всіх баз даних, що входять в розподілену інформаційну базу;

обмін даними здійснюється за правилами та централізовано.

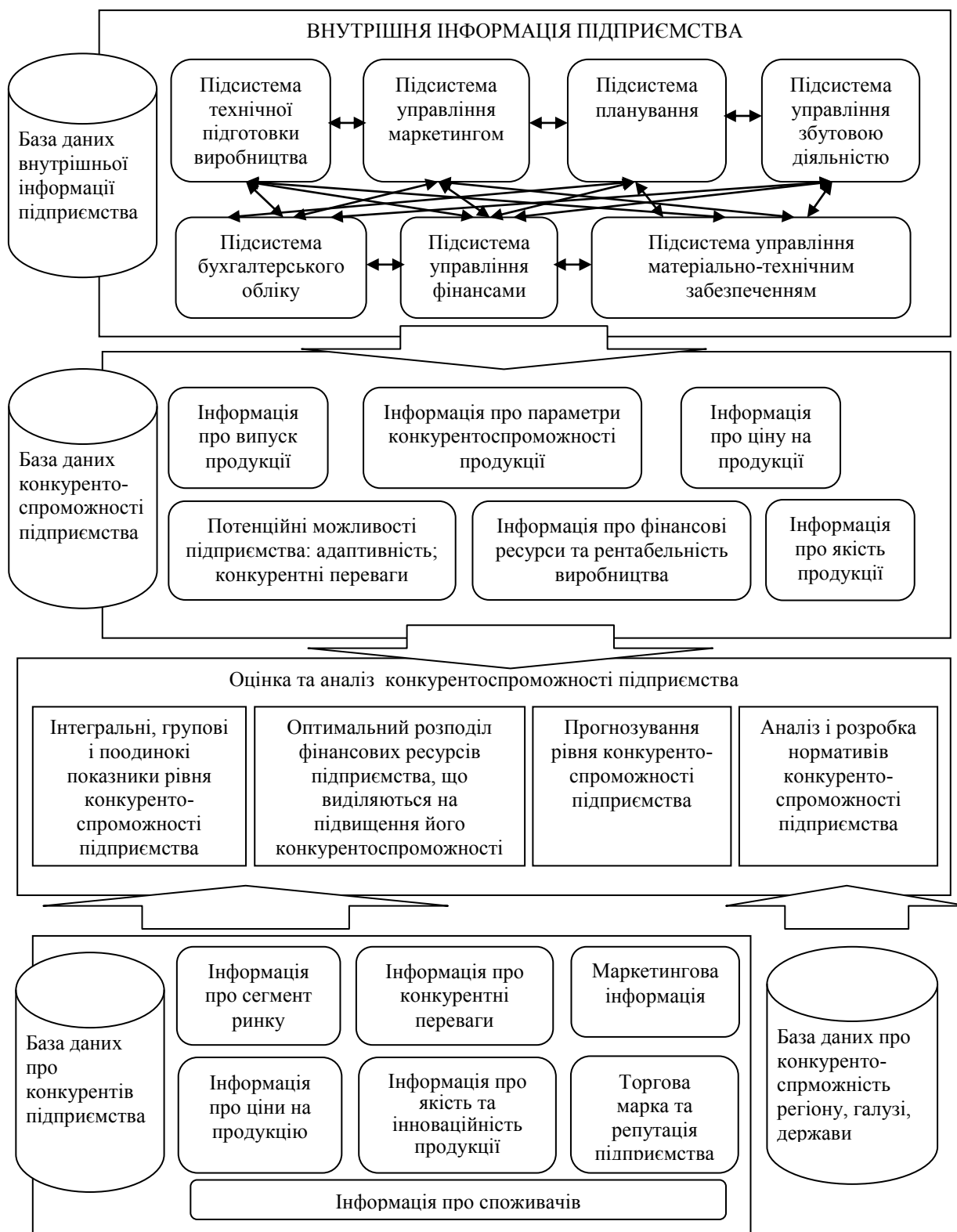

Рис. 1. Інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства [розроблено авторами]

Таким чином, інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю повинно містити чотири основні взаємопов'язані розподілені бази даних: базу даних внутрішньої інформації підприємства, базу даних конкурентоспроможності підприємства, базу даних відомостей про конкурентів та базу даних про

конкурентоспроможність регіону, галузі, держави. На їх основі формується методологічна база для оцінки та аналізу конкурентоспроможності підприємства.

В межах пропонованого інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства доцільно визначити два основні контури.

Перший контур повинен забезпечувати регулювання та функціонування підприємства і збереження його конкурентоспроможності хоча б на рівні не менше досягнутого. Даний конкур повинен включати базу даних внутрішньої інформації підприємства.

Однак, якщо стратегією підприємства є формування нових конкурентних переваг, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності, необхідний другий контур, в якому, з одного боку, здійснюється відбір і накопичення корисної інформації з першого контуру, а з іншого відбір і накопичення інформації з зовнішніх джерел – інститутів економіки на мезо- і макрорівнях. Даний конкур повинен включати базу даних конкурентоспроможності підприємства, базу даних відомостей про конкурентів та базу даних про конкурентоспроможність регіону, галузі, держави.

Сполучну роль виконують цілі управління конкурентоспроможністю, а також процес оцінки та аналізу конкурентоспроможності підприємства.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Теоретична і практична значущість проведеного дослідження полягає у визначенні необхідних модулів для формування та реалізації інформаційної системи управління підвищення конкурентоспроможності підприємства, формуванні інформаційного забезпечення, яке базується на використанні повинно чотирьох основних взаємопов'язаних розподілених бази даних, можливості використання розроблених теоретико-методичних підходів для управління конкурентоспроможністю підприємства за рахунок його інформаційного потенціалу. Проте варто зазначити, що впровадження інформаційної системи не є винятковою конкурентною перевагою підприємства. Доступність сучасних інформаційних технологій, простота їх використання, ступінь адаптивності інтерфейсів програмних продуктів, а також досвід підприємств, що здійснюють впровадження автоматизованих систем управління перетворюють інформаційні системи на один із пріоритетних інструментів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, дослідження яких і є перспективним напрямом подальших досліджень з даної проблематики.

Список використаних джерел:

1. Бобыр Е. И. Причинно-следственные диаграммы для организации адаптивного оперативного управления конкурентоспособностью предприятия / Е. И. Бобыр, Ю. В. Мартынова, Н. Л. Нятина, Е. В. Лещенко // Проблемы информационных технологий. – 2014. – №4. – С. 186-192.
2. Вайсман, Е.Д. Управление конкурентоспособностью предприятия на основе упреждающего решения / Е.Д. Вайсман // Вестник университета (Государственный университет управления). – М.: Издательский дом ГУУ. – 2010. – С. 37-44.
3. Загорна Т. О. Динамічна компонента у методології управління конкурентоспроможністю підприємства / Т. О. Загорна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Вип. 1. – Т.1. – С. 245-251.
4. Конокбаева А. К. Организация базы данных распределенной системы контроля / А. К. Конокбаева // Известия КГТУ им. Н.Раззакова. – 2014. – №31. – С. 122-125.
5. Лещенко Е. В. Методика разработки системы управления конкурентоспособностью предприятия / Е. В. Лещенко, Е. А. Довгаль // Системы обработки информации – Х. : МОУ «ХУВС им. И. Кожедуба», 2011. – Вип. 2(92). – С. 263.
6. Никитина Е. А. Управление конкурентоспособностью предприятия / Е. А. Никитина // Научные ведомости. – 2007. – № 8(39). – Вип.4. – С. 226-230.
7. Подсмажная И. Н. Теоретические основы управления конкурентоспособностью региона [Электронный ресурс] / И. Н. Подсмажная // Проблемы материальной культуры – Экономические науки. – Режим доступа : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35244/39-Podsmashnaja.pdf?sequence=1>
8. Радванская Л. Н. Модель системы управления конкурентоспособностью предприятия / Л. Н. Радванская, Е. В. Лещенко, Ю. В. Мартынова, Н. Л. Нятина // Проблемы информационных технологий. – 2014. – №4. – С. 282-284.